

TASARIM HUKUKUNDA ÖNCEKİ KULLANIMDAN DOĞAN HAK

Prior Use Right in Design Law

Ömer Faruk KUNTOĞLU*

Özet

Patent ve tasarım hakları için söz konusu olan önceki kullanımdan doğan hak, ilk kez kanun hükmünde kararname döneminde Türk hukukuna girmiş olup 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nda da bazı değişikliklerle yer almıştır. Hakkın doğumunda menfaatler dengesi ve hakkaniyet hususları etkili olmuştur. Bu hak mutlak olmayıp istisnai olarak tanınmış nisbi bir haktır. Tasarım hakkı kapsamındaki önceki kullanımdan doğan hak, tescili için başvuru yapılan tasarımı, başvuru tarihinden önce kullanan veya kullanma konusunda gerçek ve ciddi tedbirler alan kimselere tanınmış bir haktır. Ayrıca, bu haktan yararlanmak isteyen iyi niyetli olması ve koruma kapsamındaki tasarımı tescil sahibinden bağımsız olarak geliştirmiş olması da gerekmektedir. Bu hak talep edildiğinde biri tescilli, biri tescilsiz olmak üzere iki tasarım karşımıza çıkar. Bu çerçevede, çalışmamızda tasarım hakkının çeşitleri ve koruma kapsamı gibi temel hususlar açıklandıktan sonra, önceki kullanımdan doğan hakkın kapsam ve koşulları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada akademik eserlerden ve içtihatlardan yararlanılmış, ayrıca bazı kurgusal örneklere de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sınai Mülkiyet, Tasarım Hakkı, Tasarım Hakkının Sınırlanması, Ön Kullanım Hakkı, Önceki Kullanımdan Doğan Hak

Abstract

The right arising from prior use, which is the case for patent and design rights, was first introduced into Turkish law during the period of legislative decrees and was included in the Industrial Property Law No. 6769 with some changes. The balance of interests and equity issues were effective in the emergence of the right. This right is not absolute, but a relative right granted exceptionally. The right arising from prior use within the scope of design rights is a right granted to those who used the design for which registration application is made before the application date or who took real and serious measures to use it. In addition, the person who wants to benefit from this right must be in good faith and must have developed the design under protection independently of the registrant. When this right is requested, two designs, one registered and one unregistered, appear before us. In this context, after explaining basic issues such as the types of design rights and the scope of protection in our study, the scope and conditions of the right arising from prior use were tried to be revealed. Academic works and precedents were used in the study, and some fictional examples were also included.

Key Words: Industrial Property, Design Right, Limitation of Design Right, Prior Use Right, Right Arising from Previous Use

➤ *Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.*

➤ *Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 16.08.2024*

➤ *Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 16.10.2024*

* Dr., Hâkim, Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesi, kuntoglu@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6927-9973>.

GİRİŞ

6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamındaki sınai mülkiyet hakları; marka, tasarım, patent, faydalı model ve coğrafi işaret haklarıdır. Bu haklardan patent ve faydalı model ile tasarım hakları bakımından tescil başvurusu yapmayan iyi niyetli kişilere belirli koşullarla ön kullanım hakkı veya aynı kavrama karşılık gelmek üzere önceki kullanımdan doğan hak tanınması kabul edilmiştir. Bu hak, hakkaniyet ilkesinin ve menfaatler dengesinin nazara alınması suretiyle, söz konusu mutlak hakların istisnası olarak tanınan nisbi bir haktır. Çalışmada önceki kullanımdan doğan hak tasarım hukuku bağlamında incelenecektir. Çalışmada iki ana bölüm yer almaktadır. “Tasarım Hakkı” başlıklı birinci bölümde, önceki kullanımdan doğan hak bakımından anahtar kavramlar mahiyetinde olmaları nedeniyle tasarım hakkının tanımına, koruma şartlarına, bu şartların kısaca açıklanmasına, yenilik ve ayırt ediciliği etkilemeyen durumlara, tasarım çeşitlerine, koruma süresine, rüçhan hakkına, koruma kapsamına ve koruma kapsamı dışındaki durumlara değinilecektir. Konunun esas bölümü mahiyetindeki “Önceki Kullanımdan Doğan Hak” başlıklı ikinci bölümde ise, uluslararası hukuka ve mahkeme kararlarına da değinmek suretiyle önceki kullanımdan doğan hak kavramı, bu hakkın koşulları ve kapsamı açıklanacaktır. Bu bölümde aynı zamanda 554 Sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile (Bundan sonra “Mülga Tasarım KHK” olarak anılacaktır.) 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) arasındaki farklılıklara, bu farklılıkların sebep ve sonuçlarına örnek olaylar üzerinden değinilecektir.

I. TASARIM HAKKI

A. Ortaya Çıkışı

Tasarım, ilk olarak kumaş desenlerinin taklit edilmesini önleyecek emirname-lerin çıkartılmasıyla hukuk dünyasına girmiş bir kavramdır. Dolayısıyla tasarımın ilk ortaya çıkışı itibarıyla “*tekstil endüstrisinin ürünü*” olduğu söylenilebilir. Tasarım hukuku, tasarım haklarını korurken yakın zamana kadar endüstriyi ön planda tutmuş tasarımcıyı ise adeta bir “*endüstri müstahdem*” olarak görüp, tasarımcının ücretini ödeyerek onu devre dışı bırakmaya çalışmıştır. Tasarım hukukun tasarımcıya odaklanması ve onu korumanın merkezine doğru alma eğilimi 19. yüzyılın ikinci yarısında söz konusu olabilmıştır. Bu nedenle tasarımla ilgili Paris ve Bern anlaşmalarında oldukça az hüküm bulunurken TRIPS’de daha çok hükme rastlamak mümkündür. Bugün için tasarımın -yedek parça sektöründe en yoğun olmak üzere- otomotiv, gıda, makine ve ambalaj endüstrisi başta olmak üzere sanayinin merkez öğelerinden biri olduğu söylenebilir¹.

Tasarım hukuku alanında Almanya’daki ilk kanuni düzenleme, 1876 tarihli Desenler ve Modellere Dair Eser Sahibi Haklarına İlişkin Kanun², İsviçre’deki ilk

¹ Ünal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (5. Baskı, Vedat Kitapçılık 2012) 661-662.

² Savaş Bozbel, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2015); <<https://www.>

yasal düzenleme ise 1889 tarihli Tasarımlar ve Modeller Kanunu'dur³. Türkiye'de, 1995 yılından önce tasarımların korunmasına ilişkin ilk girişim Adliye Vekâletinin 1937 yılında İstanbul Üniversitesine gönderdiği "Sınai Mülkiyet Kanunu" tasarısıdır. Ancak bu tasarımın yasalaşması mümkün olmamıştır⁴.

B. Tanım ve Koruma Şartları

Tasarıma "Zihinde canlandırılan biçim, tasavvur", "Bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı, tasar çizim, dizayn"⁵ gibi anlamlar verilmiştir⁶.

Tasarım, SMK'nın 55. maddesinde tanımlanmaktadır⁶. Bu tanım Mülga Tasarım KHK'dakine⁷ benzer bir tanımdır. Bu tanıma göre tasarım, ürünün görünümüdür. Bu görünüm ürünün, tamamının görünümü olabileceği gibi bir parçasının veya süslemenin görünümü de olabilir. Görünüm şekil, renk vb. özelliklerden kaynaklanabilir.

Tasarım korumasında bir sektör sınırlaması bulunmamaktadır. Sanayi ürünlerinden, moda, el sanatlarından teknolojik ürünlere varıncaya kadar tüm ürünlerin görünümü (tasarımı) korunabilir. Bu kapsamda Mülga Tasarım KHK'dan SMK'ya geçişle birlikte, "endüstriyel tasarım" ifadesinin "tasarım" olarak değiştirilmesi isabetli bulunmaktadır⁸.

Tasarım denilince ilk olarak ürünün estetik görünümü akla gelse de tasarım koruması için estetik değer varlığı şart değildir. Tasarım hukuku estetik değere sahip tasarımların yanı sıra estetik değeri olmayan tasarımları da korur. "Modern anlayışa göre tasarım estetik ile fonksiyonun evliliğidir"⁹.

Tasarım kavramının merkezinde "ürün" kavramı yer almaktadır. SMK'nın 55. maddesinin 2. fıkrasında ise ürünün kapsamında nelerin yer aldığı açıklanmaktadır. Öncelikle, ürün kavramının kapsamında bilgisayar programları yer almaz. Zira bilgisayar programları FSEK kapsamında korunmaktadır. Ürün kapsamına giren hususlar ise şunlardır:

- el ile ya da sanayi vasıtasıyla üretilen nesnelere,

reichsgesetzblatt.de/D/RGBl-D/1876/index.htm> erişim tarihi 29 Nisan 2024

³ Tekinalp (n 1) 661.

⁴ Selin Özden Merhacı, Avrupa Birliği Düzenlemeleri ve Sınai Mülkiyet Kanunu'nda Tasarımların Hükümsüzlüğü (1. Baskı, Seçkin 2023) 43-44.

⁵ TDK Sözlük <<https://sozluk.gov.tr/?kelime=tasarim>> erişim tarihi 11 Ocak 2023

⁶ Sınai Mülkiyet Kanunu, Kanun Numarası: 6769, Kabul Tarihi: 22.12.2016, RG 10/01/2017/29944 Madde 55/1: "Tasarım, ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür."

⁷ Endüstriyel Tasarımların Koruması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, KHK Numarası: 554, RG 27/06/1995 Madde 3: "...a) "tasarım", bir ürünün tümü, veya bir parçası veya üzerindeki süslemenin, çizgi, şekil, biçim, renk, doku, malzeme veya esneklik gibi insan duyu ile algılanan çeşitli unsur veya özelliklerinin oluşturduğu bütünü,..ifade eder."

⁸ Cahit Suluk, Rauf Karasu ve Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (7. Baskı, Seçkin 2022) 305.

⁹ ibid 305.

- birleşik ürünler ile bunları meydana getiren parçalar,
- ambalaj vb. nesnelere,
- çok sayıda nesne ihtiva eden sunumlar,
- grafik semboller,
- yazı karakterleri (SMK m. 55/2).

Ürün kapsamında yer alan birleşik ürün, takılıp sökülebilen, parçalara ayrılabilen ürünleri ifade etmektedir (SMK m. 55/3)

Mülga Tasarım KHK Döneminde, yarı iletkenlerin topografyaları da ürün tanımı dışında bırakılmıştı ve anılan KHK’da birleşik ürüne ilişkin bir tanım yer almamaktaydı (Mülga Tasarım KHK m. 3)¹⁰.

Bir tasarımın korunabilmesi için yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olması gerekmektedir (SMK 56/1). Tescilsiz tasarımlar söz konusu olduğunda ilave olarak “ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olma” (SMK 55/4) şartı da aranmaktadır¹¹.

Korunması talep edilen bir tasarımın aynısı bu tasarım için söz konusu olacak rüçhan ya da başvuru tarihinden önce dünya genelinde herhangi bir yerde kamuya sunulmamış ise bu tasarım yeni sayılacaktır. Tescilsiz tasarımlar için başvuru veya rüçhan tarihi yerine tasarımın kamuya sunulma tarihi esas alınacaktır. Küçük ayrıntılardaki farklılıklar tasarımların farklı kabul edilmesi için yeterli olmayacaktır. (SMK 56/4).

Görüldüğü üzere kamuya sunma kıstası bakımından coğrafi alan itibarıyla Türkiye sınırları yeterli olmayıp dünya çapında “mutlak” bir yenilik aranmaktadır¹². “Yenilik” şartı Mülga Tasarım KHK döneminde de vardı ancak re’sen bir inceleme yapılması söz konusu değildi. Bu konuda ancak itiraz üzerine inceleme yapılmaktaydı. SMK’nın 64. maddesi gereğince artık yenilik araştırması re’sen yapılacaktır¹³.

Kamuya sunma; tasarımın bir şekilde dış dünya ile paylaşılması, dış dünyaya açıklanması, “kişinin gizlilik alanından çıkmasıdır”¹⁴. SMK’da örnekleme yoluyla; yayım, tarif, tanıtım, kullanma, satış veya sergileme şeklinde piyasaya sunmadan bahsedilmektedir. SMK’nın 57. maddesindeki “veya benzer amaçlı faaliyetler” ifadesine örnek olarak ilan, tescil, fuarda gösterim faaliyetleri sayılabilir¹⁵. Öte yandan, eğer hak sahibi tasarımı üçüncü bir kişiye, bilginin o kişide kalması şartıyla açıklamışsa bu durumda tasarım kamuya sunulmuş sayılmayacaktır (SMK 57/1).

¹⁰ Şeyma Yurduseven, ‘6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile Türk Tasarım Hukukunda Yeni Dönem’ (2017) (31) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 669, 673

¹¹ Hayri Bozgeyik ve Sefa Er, ‘Tasarımlar İçin Kümülatif Koruma’ (2019) 5(1) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 21.

¹² Tekinalp (n 1) 675.

¹³ Yurduseven (n 9) 674.

¹⁴ Bozgeyik ve Er (n 10) 22.

¹⁵ Sami Özgür Memişoğlu, *Tescilli Tasarımlarda Yenilik ve Ayırt Edicilik Unsurları* (1. Baskı, Seçkin 2020) 239.

Yine SMK'nın 57/2. maddesinde¹⁶ bazı kamuya sunumların, koruma talep edilen tasarımın yenilik ve ayırt ediciliğini etkilemeyeceği belirtilmektedir. Buna göre tasarım; rüçhan tarihinden ya da başvuru tarihinden geriye doğru 12 ay içinde, tasarım sahibi, tasarım sahibinin halefi veya bunların izniyle üçüncü bir kişi tarafından kamuya açıklandığında bu durum tasarımın yenilik ve ayırt ediciliğine hanel getirmeyecektir. Yine aynı fıkraya göre üçüncü kişinin; tasarım sahibi veya onun halefleri ile ilişkilerini kötüye kullanmak suretiyle koruma talep edilen tasarımı kamuya sunması durumunda da koruma talep edilen tasarımın yenilik ve ayırt ediciliğine hanel gelmeyecektir. Buradaki 12 aylık süreye doktrinde “hoşgörü süresi” de denilmektedir¹⁷.

Tasarımın korunması için gerekli diğer şart olan ayırt edicilik için korunması talep edilen tasarımın “bilgilenmiş kullanıcı üzerinde bıraktığı genel izlenim”; rüçhan ya da başvuru tarihinden önceki (korunması talep edilen bir tescilsiz tasarım ise söz konusu tescilsiz tasarımın kamuya sunulma tarihinden önceki) bir tarihte kamuya sunulmuş olan başka bir tasarımın aynı bilgilenmiş kullanıcı da oluşturduğu genel izlenimden farklılık arz etmelidir (SMK 56/5).

Ayırt edicilik araştırması yenilik araştırmasından farklı olarak Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından re'sen yapılmamaktadır. Ancak itiraz ya da hükümsüzlük gerekçesi olarak ileri sürüldüğünde bu kapsamda araştırma yapılacaktır¹⁸.

Ayırt edicilik bakımından karşımıza çıkan önemli bir kavram “bilgilenmiş kullanıcı” kavramıdır. Zira ayırt edicilik tespit edilirken koruma talep edilen tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde bıraktığı genel izlenim esas alınır. Bu genel izlenim çerçevesinde koruma talep edilen tasarımın; daha önceki tasarımlardan farklı olduğu kabul ediliyorsa, ayırt edici niteliğe sahip olduğu da kabul edilecektir (SMK 56/5). “Bilgilenmiş kullanıcı” kavramına ilişkin SMK metninde ve SMK bakımından mehzaz 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü ile Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 98/71/EC Sayılı Direktifi'nde herhangi bir tanıma rastlanılmamaktadır¹⁹.

SMK'nın 56. maddesinin gerekçesinde, bilgilenmiş kullanıcının ne uzman ne de sıradan bir kullanıcı olmadığı, temel bilgilere sahip bir tüketici olduğu vurgulanmaktadır²⁰.

¹⁶ Sinaî Mülkiyet Kanunu, Kanun Numarası: 6769, Kabul Tarihi: 22.12.2016, RG 10/01/2017/29944 Madde 57/2: “Koruma talep edilen bir tasarım, başvuru tarihinden veya rüçhan talebi varsa rüçhan tarihinden önceki on iki ay içinde tasarımcı veya halefi ya da bu kişilerin izni ile üçüncü bir kişi tarafından veya tasarımcı ya da halefleri ile olan ilişkinin kötüye kullanımı sonucu kamuya sunulması hâlinde bu açıklama tasarımın yeniliğini ve ayırt edici niteliğini etkilemez.”

¹⁷ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Burçak Yıldız ve Dilek İmirlioğlu, *Sinaî Mülkiyet Hukuku* (1. Baskı, Adalet 2021) 175.

¹⁸ Nihal Koşer, ‘Tasarım Hukukunda Bilgilenmiş Kullanıcı Kavramı’ (2021) 12(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 380, 312.

¹⁹ ibid 380-384.

²⁰ Cahit Suluk ve Zeynep Dumlupınar Balçık, *Fikri Mülkiyet Hukuku Mevzuatı* (1. Baskı Seçkin 2018) 389.

Saez'e göre bilgilenmiş kullanıcı; marka hukukundaki “ortalama tüketici” ile patent hukukundaki “uzman kişi” arasında bir yerde yer almakta olup tasarımın bulunduğu sektörde ortalama tüketiciden fazla malumata sahip olan ancak sektöre ilişkin derinlemesine bilgi sahibi olmayan kişidir²¹. AB Adalet Divanı da *PepsiCo* davasında²² bilgilenmiş kullanıcının ortalama tüketici ile uzman arasındaki yerini vurgulamakta ve bilgilenmiş kullanıcının ortalama dikkate sahip bir kullanıcının ötesinde sektöre ilişkin geniş bilgisi ve kişisel deneyimi ile dikkatli bir kullanıcıyı ifade ettiğini belirtmektedir²³.

Bilgilenmiş kullanıcı farazi bir kişiliktir. Ürünün niteliğine bağlı olarak bilgilenmiş kullanıcı; son kullanıcı veya motorcu, tamirci gibi bir kişi olabilir. Örneğin, ev aletleri bakımından ev hanımı bilgilenmiş kullanıcı olabilirken onarım için kullanılması gereken bir parça bakımından bilgilenmiş kullanıcı tamircidir²⁴.

İngiliz Temyiz Mahkemesine (Court Of Appeal) göre tasarımların ayırt edilmesinde markaların veya buluşların ayırt edilmesine ilişkin kriterler fayda sağlamayacaktır. Tasarımların ayırt edilmesinde esas alınan bilgilenmiş kullanıcı, tasarım alanında bilgili olup tasarımlarla ilgili deneyim sahibi olan ve makul bir ayırım yapabilecek kişidir²⁵.

C. Tasarım Çeşitleri ve Tasarım Hakkının Kapsamı

Tasarımlar tescilli-tescilsiz, fonksiyonel-estetik, iki boyutlu-üç boyutlu, endüstriyel olan-olmayan, parça-yedek parça tasarımları gibi çeşitlendirilebilir²⁶.

Uygulanacak hukukun farklılaşması nedeniyle burada tescilli ve tescilsiz tasarım ayırımına değinmek gerekmektedir. Tescilli tasarımlar için koruma ancak tescil ile mümkündür. Tescilsiz tasarımlar da SMK ile korunmaktadır. Ancak bunun için tescilsiz tasarımın “ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olması” şartı vardır (SMK 55/4).

Mülga Tasarım KHK’da, tescilsiz tasarımlar korunmadığı için, tasarım sahipleri haklarını korumak için haksız rekabet ya da FSEK hükümlerine müracaat etmekteydi. Bu bağlamda tasarım; eser niteliğinde ise FSEK hükümlerine, eser niteliğinde

²¹ Victor Saez, ‘Applying for Protection Under the Community Design System European Commission Internal Market DG- Services, Electronic Commerce, Intellectual and Industrial Property and the Media Industrial Property’ (2002) 10(2) University of Baltimore Intellectual Property Law Journal 93, 97.

²² AB Adalet Divanı 20/10/2011 Tarihli C-281/10 P sayılı kararı (*PepsiCo v. Grupo Promer Mon Graphic SA*) <<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=111581&doclang=EN>> erişim tarihi 11 Ağustos 2024

²³ Annette Kur ve Thomas Dreier, *European Intellectual Property Law: Text, Cases and Materials* (Edward Elgar Publishing 2013) s. 360.

²⁴ Suluk, Karasu ve Nal (n 7) 313.

²⁵ Paul Torremans, *Holyoak and Torremans Intellectual Property Law*, (9. Baskı, Oxford University Press 2019) 362.

²⁶ Suluk, Karasu ve Nal (n 7) 307.

değilse haksız rekabet hükümlerine başvurmak mümkündür. Ancak, SMK'nın yürürlüğe girmesiyle tescilsiz tasarım sahipleri artık SMK çerçevesinde de koruma talep edebileceklerdir²⁷.

SMK'da koruma süresi tescilli tasarımlar bakımından 5 yıl olup 5 yılda bir yenileme olduğu takdirde maksimum 25 yıldır. Tescilsiz tasarımlar bakımından koruma süresi ise kamuya sunuldukları tarihten itibaren 3 yıldır (SMK 69/1-2).

Tasarım hakkı, hak sahibine olumlu ve olumsuz yetkiler sağlamaktadır. Tasarımın hak sahibi veya izin vereceği kişilerce kullanılması olumlu yetki, hak sahibinin izni olmadan kullanılamaması olumsuz yetkidir²⁸. Hakkın kapsamı, tasarımın tescilli veya tescilsiz olmasına göre değişebilmektedir. Bu farklılık olumsuz yetkinin kullanımı bakımından ortaya çıkar. Tescilli tasarım sahibi münhasır hakka sahiptir ve tasarım ya da tasarımın uygulandığı ürünler tasarım sahibinin izni olmadan üretilemez, piyasaya sunulamaz, satılamaz, ithal edilemez, ticari amaçlı olarak kullanılamaz veya bu amaçlarla elde bulundurulamaz ve söz konusu ürünlerle ilgili sözleşme önerisinde dahi bulunulamaz (SMK 59/1). SMK'nın 59. maddesinin gerekçesinde de açıklandığı üzere tescilsiz tasarım hakkı, tescilli tasarım hakkının aksine tek hak sağlamayacak olup tescilsiz tasarımlar bakımından ihlal durumunda kötü niyetin varlığı aranacaktır²⁹. Bu kapsamda tescilsiz tasarım sahibi, SMK'nın 59/1. maddesinde de sayılan fiillerin engellenmesini ancak kendi tasarımının ayınsının ya da ayırt edilemeyecek kadar benzerinin kopyalanması durumunda isteyebilecektir. Ayrıca, koruma kapsamındaki tescilsiz tasarımdan bağımsız olarak yapılan başka bir tasarımın sahibinin, koruma kapsamındaki tescilsiz tasarımın kendi tasarımından önce kamuya sunulduğunu makul yollarla bilmesi mümkün değilse, bağımsız tasarım yapan bu kişinin tasarımı kopya tasarım olarak değerlendirilemeyecektir (SMK m. 59/2).

Tasarım hakkının korunmasının söz konusu olmayacağı durumlar şunlardır: tasarım hakkı kapsamı dışında sayılan özel ve deneme amaçlı filler, referans ve eğitim amacıyla yapılan çoğaltmalar, yabancı taşıtlardaki kullanımlar (SMK 59/3); tasarımın beş yıllık yenileme süresi dolduğu halde yenilenmemesi (SMK m. 69); onarım amaçlı fiiller ile eşdeğer parçaların kullanımı (SMK m. 59/4-5), hakkın tüketilmesi (SMK m. 152) ve önceki kullanımdan doğan hak³⁰.

Çalışmanın ikinci bölümünde önceki kullanımdan doğan hakka ilişkin Mülga Tasarım KHK'da yer alan düzenleme kapsamında rüçhan hakkı da gündeme geleceği için kısaca rüçhan hakkına da değinmek gerekmektedir. SMK'nın 62. ve 63. maddeleri kapsamında rüçhan hakkından yararlanabilecek kişiler için başvuru veya

²⁷ Yurduseven (n 9) 678.

²⁸ Hayrettin Çağlar, 'Patent Hukukunda Ön Kullanım Hakkı' (2006) 10(1) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 77, 80.

²⁹ Suluk ve Dumlupınar Balçık (n 19) 391.

³⁰ İstanbul BAM 44 HD, E 2020/286 K 2021/364, 01.04.2021 <<https://intranet.uyap.gov.tr/>> erişim tarihi 11 Şubat 2023

sergi rüçhanı söz konusu olabilir. Başvuru rüçhanında, rüçhan hakkı tanınan ülkelerden birinde yaptığı başvuru sonrasında 6 ay içerisinde rüçhan hakkı tanınan diğer bir ülkede başvuru yapan kişinin, tasarımı tescil ettirmek konusunda başkalarına (başvuru tarihinden sonra başvuru/sergileme yapanlara) karşı öncelik hakkı vardır. Sergi rüçhanında ise başvuru yerine ulusal ya da uluslararası bir sergide tasarımın sergilenmesi söz konusudur. Yani rüçhan hakkı kapsamındaki bir ülkede tasarımı sergileyen kişi 6 ay içerisinde rüçhan hakkı kapsamındaki tasarımı başka bir ülkede tescil ettirmek konusunda (sergi tarihinden sonra başvuru/sergileme yapanlara karşı) öncelik hakkına sahip olacaktır (SMK m. 62-63)³¹.

Rüçhan hakkını bir örnekle açıklayacak olursak: A, 01/01/2020 tarihinde Almanya’da tasarımı için başvuru yapmış ya da tasarımı bir sergide sergilemiştir. Aynı tasarım Türkiye’de B tarafından da geliştirilmiştir. B ise 01/03/2020 tarihinde tasarımının tescili için Türk Marka ve Patent Kurumu’na müracaat etmiştir. B’den iki ay sonra yani 01/05/2020 tarihinde (6 aylık rüçhan süresi içerisinde) A, tasarımını tescil ettirmek için başvurmuştur. İşte bu durumda A, B’den önce tasarımı için rüçhan hakkı kapsamındaki başka bir ülkede başvuruda bulunduğu veya tasarımını anılan kapsamdaki bir ülkede sergilediği için öncelik hakkına sahip olacaktır³².

II. ÖNCEKİ KULLANIMDAN DOĞAN HAK

A. Kavram

Önceki kullanımdan doğan hak için; sahibine hali hazırda kullandığı hakkını sürdürme yetkisi vermesi nedeniyle “*kullanmaya devam etme hakkı*” tabiri kullanılabilir³³ gibi doktrinde patent ve faydalı model için önceden kullanıldığı üzere “ön kullanım hakkı” tabiri de kullanılmaktadır³⁴. Önceki kullanımdan doğan hak, tasarım için aranan objektif yenilik şartının bir istisnasını oluşturmaktadır³⁵. Nadi- ren de olsa bir tasarımın ya da buluşun aynısı veya benzeri iki farklı kişi tarafından geliştirilmiş olabilir. Sınai mülkiyet hukukunda egemen olan “teklik ilkesi” gereği bu durumda ilk başvuran veya rüçhan hakkı bulunduğu takdirde önceki başvuru veya rüçhan sahibi hakkın sahibi olacaktır. Ancak bu bağlamda bazı durumlarda hakkaniyete aykırı sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Zira tescilde geç kalan kişi buluşu ya da tasarımı için emek vermiş, harcamalarda bulunmuş olabilir³⁶. Bu noktada sınai mülkiyet hukuku menfaatler dengesini de sağlamak üzere önceki kullanımdan

³¹ Suluk, Karasu ve Nal (n 7) 9-10.

³² ibid 9.

³³ Tahir Saraç, *Patentten Doğan Hakka Tecavüz ve Hakkın Korunması* (1. Baskı, Seçkin 2003) 103.

³⁴ Suluk, Karasu ve Nal (n 7) 18.

³⁵ Aslı Bilgin, *Endüstriyel Tasarım Hakkı ve Tazminat Davaları* (1. Baskı, Vedat Kitapçılık 2006) 32.

³⁶ Suluk, Karasu ve Nal (n 7) 18.

doğan hakka ilişkin düzenlemeyi getirmektedir³⁷.

Suluk, önceki kullanımdan doğan hakkın kökeninin patent hukukuna dayandığını belirtmektedir³⁸. Patente ilişkin ön kullanım hakkı (önceki kullanımdan doğan hak), patent hakkının bir mutlak hak olmasının sonucu olarak sahibine tanıdığı inhisarî yetkileri kısıtlayan özel sınırlamalardan bir tanesidir³⁹. Bu hak benzer şekilde mutlak haklardan olan tasarım hakkını sınırlayan istisnai hallerden birisidir⁴⁰. İngiliz hukukunda da önceki kullanımdan doğan hak tasarım hakkının istisnalarından biri olarak düzenlenmiştir⁴¹.

Sınai mülkiyet hakkı sahibinin, kendi ürünü ile paralel mahiyette geliştirilen bağımsız ürünler bakımından söz konusu ürün sahiplerine kendi hakkının mutlak etkisini ileri sürebilmesi doktrinde “*kilitleyici etki*” olarak ifade edilmektedir. Ancak bu “*kilitleyici etki*” hak sahibinin hakkını elde ettiği tarihten sonrası için geçerlidir. Dolayısıyla tescil öncesindeki kullanıma dayanılarak elde edilecek önceki kullanımdan doğan hak bu “*kilitleyici etkinin*” kapsamına girmeyecektir⁴².

Önceki kullanımdan doğan hak, yenilik özelliği aranan sınai haklar olan tasarım, patent ve faydalı model bakımından tanınmış olup marka ve telif hakları bakımından söz konusu değildir⁴³. Ayrıca bu hak tasarım türleri arasında, niteliği gereği sadece tescilli tasarımlara karşı talep edilebilecek bir haktır. Zira yasal düzenleme kapsamında tescil için yapılan başvuru tarihi esas alınmaktadır⁴⁴. Tescilsiz tasarımlar için başvuru olmayacağından tescilsiz tasarım sahibine karşı önceki kullanımdan doğan hak talebinde bulunulması da mümkün olmayacaktır. Önceki kullanımdan doğan

³⁷ Feyzan Hayal Şehirli Çelik, ‘Tescilsiz Tasarımların Hukuki Himayesi’ içinde Hasan Kadir Yılmaztekin ve Banu Fatma Günarslan (editörler), *Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı (Çalıştay Tarihi: 19-22 Aralık 2019)* (Türkiye Adalet Akademisi 2020) 376 (31 nolu dipnot).

³⁸ Cahit Suluk, *Avrupa Topluluğu Hukukunda Tasarımların Korunması-Topluluk Tasarımı (Community Design)* (1. Baskı, Seçkin 2002) 41.

³⁹ Arslan Kaya, ‘Türk Hukukunda Patentten Doğan haklar’ (1997) 55(4) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 173, 177. ; Zeynep Coşkun, ‘Patent Hakkına Tecavüz Halinde Tazminat Davaları’ (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı 2022) 68.

⁴⁰ Bozbel (n 2) 660.

⁴¹ David Llewelyn ve Tanya Aplin, *Intellectual Property: Patents, Copyrights, Trademarks & Allied Rights* (4. Baskı, Oxford University Press 2022) 617 (15-027) [Tasarım Yönetmeliği (Designs Regulation) m.20, Tasarım Direktifi (Designs Directive) m. 13 ve 1949 tarihli Tescilli Tasarımlar Yasasında (Registered Designs Act 1949) m. 7/A.]

⁴² Feyzan Hayal Şehirli Çelik, ‘Tescilli Tasarım Sahibine Karşı Tecavüz Davası Açılabilir Mi? -Yeni Bir Karar, Yeni Bir Ufuk’ (2011) 12(1) Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi (FMR) 39, 46. (Kilitleyici etki için bakınız: anılan eserde atf yapılan Kraßer, § 1, s. 6; Eichmann/von Falkenstein, *Geschmacksmustergesetz*, 3. Aufl. Verlag C.H. Beck, München 2005, § 38, Rdnr. 23.)

⁴³ Suluk, Karasu ve Nal (n 7)18.

⁴⁴ Şehirli Çelik (n 36) 373-374.

hak, tescilli tasarımlar için aranan objektif yenilik şartının istisnasıdır⁴⁵. Önceki kullanım hakkının tescilsiz tasarım sahibine karşı ileri sürülmesi mümkün değildir, zira ortada bir tescil yoktur. Tescilsiz tasarım sahibinin de önceki kullanıcıya yönelik bir koruma talebi söz konusu olamayacaktır, çünkü tescilsiz tasarım, SMK'nın 59/2. maddesinde açıklandığı üzere sadece kopyalamaya karşı korunmakta olup, önceki kullanıcı zaten bağımsız üretim yapan kişidir⁴⁶. Mevzuat 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü'nün 22. maddesinden de önceki kullanım hakkının tescilli tasarımlar için geçerli olacağı anlaşılmaktadır⁴⁷.

Şehirali, SMK'daki tescili baz alan hükümlerin tescilsiz tasarımlar bakımından uygulanmayacağını belirtmekte ve bu duruma ilişkin örnekler arasında “hoş görüşünün” yanı sıra “önceki kullanımdan doğan hakkı” da saymaktadır⁴⁸. *Suluk* da tescilsiz tasarım korumasının yalnızca taklit durumunda söz konusu olacağını, önceki kullanımdan doğan hak bağlamında taklidin söz konusu olmadığını, dolayısıyla bu hakkın tescilsiz tasarımlara yönelik olarak ileri sürülemeyeceğini belirtmektedir⁴⁹.

B. Yasal Düzenlemeler

Önceki kullanımdan doğan hak, Mülga Tasarım KHK'da 23. maddede⁵⁰, SMK'da ise 60. maddede⁵¹ düzenlenmiştir. Her iki düzenlemede de madde başlığı “önceki

⁴⁵ Suluk (n 37) 56. (Objektif-subjektif yenilik kavramları hakkında detaylı bilgi için adı geçen eser: 55-56).

⁴⁶ Bu husus aşağıda “C. Önceki Kullanımdan Doğan Hakkın Koşulları” başlığı altında açıklanmıştır.

⁴⁷ Uma Suthersanen, *Design law: European Union and United States of America* (2. Baskı, Sweet & Maxwell 2010) 139 (6-058); David Stone, *European Union Design Law: A Practitioners' Guide* (2. Baskı, Oxford University Press 2016) 478 (kenar numarası 20.14).

⁴⁸ Feyzan Hayal Şehirali Çelik, ‘Sınai Mülkiyet Kanunu’nun Tasarım Hukukuna Getirdiği Temel Yenilikler’ içinde Feyzan Şehirali Çelik (ed), *6776 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu (9-10 Mart 2017)* (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2017) 255, 284.

⁴⁹ Cahit Suluk, *Tasarım Hukuku (Endüstriyel Tasarım- Marka- Patent ve Faydalı Model Karşılaştırmalı)* (1. Baskı, Seçkin 2003) 310.

⁵⁰ Endüstriyel Tasarımların Koruması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, KHK Numarası: 554, RG 27/06/1995 Madde 23: “Tescil başvurusunun yapıldığı tarihten veya rüçhan hakkı tarihinden önce, tescilli tasarımın koruma kapsamına giren ve tescilli tasarımdan bağımsız olarak geliştirilmiş ve o tarihte henüz kamuya açıklanmamış bir tasarımı kullanmaya başlamış veya kullanımını için ciddi ve gerçek tedbirler almış kişi veya kişilere karşı, bu kişi veya kişilerin iyi niyetli davranmış olmaları koşuluyla, tasarımı kullanmaya devam etmelerini veya kullanmaya başlamalarını önlemeye, tasarım hakkı sahibinin yetkisi yoktur. Bu durum sicile kayıt edilir. Ancak, üçüncü kişilerin bu madde kapsamında bir tasarımdan yararlanmaları başlangıçta uygulamaya konulan veya uygulanması için daha önceden planlanan tedbirlerin sınır ve gerekleri dışına çıkamaz. Bu kullanma hakkı ancak işletme ile devredilir ve intikal eder.”

⁵¹ Sınai Mülkiyet Kanunu, Kanun Numarası: 6769, Kabul Tarihi: 22.12.2016, RG 10/01/2017/29944 Madde 60: “(1) Başvuru tarihinden önce, tescilli tasarımın koruma kapsamına giren ve tescilli tasarımdan bağımsız olarak yapılan tasarımı iyiniyetli olarak ticari amaçla ülke içinde kullanmakta olan veya kullanım için ciddi ve gerçek tedbirler almış kişilere karşı önceki kullanımından dolayı, bu hazırlıklarla sınırlı olmak üzere işletmenin makul ihtiyaçlarını giderecek ölçüde tasarımı kullanma hakkı verilir. Önceki kullanımdan doğan hak, sicile kaydedilerek Bültende yayımlanır. (2)

kullanımdan doğan hak” şeklindedir. Patent ve faydalı modeller bakımından 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de (Mülga Patent KHK)⁵² “ön kullanım hakkı” madde başlığı altında 77. maddede düzenlemeye gidilmişken aynı husus SMK’da bu kez “önceki kullanımdan doğan hak” başlığı altında 87. maddede düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere Mülga Patent KHK’da “ön kullanım hakkı” başlığı SMK’da “önceki kullanımdan doğan hak” olarak değiştirilmiş, ancak tasarımlar bakımından zaten önceki düzenlemede de madde başlığı “önceki kullanımdan doğan hak” şeklinde olduğundan herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Bu değişikliğin isabetli olduğu kanaatindeyiz. Zira gerek patent gerekse tasarım hakkı kapsamında belirli koşullarda tanınan önceki kullanımdan doğan hakların ortaya çıkış nedenleri, kapsam ve koşulları benzerdir. Bu noktada patent hakkı bakımından değişiklik yapılarak her iki hak bakımından “önceki kullanımdan doğan hak” şeklinde ortak bir ifadenin kullanılması doğru olmuştur.

SMK’nın 60. maddesinin gerekçesinde, önceki kullanımdan doğan hakkın uygulamada sık karşılaşılmayan bir durum olduğu, düzenlemenin istisnai bir düzenleme mahiyetinde olduğu vurgulanmaktadır. Düzenlemenin Avrupa Birliği hukuku’ndaki karşılığı, 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü’nün 22. maddesidir⁵³. Anılan tüzüğün 16. maddesinde yer alan inhisarî olmayan lisans talebinin temeli de 22. maddede yazılı önceki kullanımdan doğan hakka ilişkin düzenlemeye dayanmaktadır⁵⁴.

SMK’nın 60. maddesinin, anılan tüzüğün 22. maddesi ile benzer olduğu ancak aşağıda detaylandırılacağı üzere SMK’nın 60. maddesinin metninde rüçhan hakkına yer verilmeyerek tüzükten farklı yönde düzenlemeye gidildiği görülmektedir⁵⁵.

İngiliz hukukunda önceki kullanımdan doğan hak; tasarımlar bakımından 1949 Tarihli Tescilli Tasarımlar Kanunu’nun (Registered Designs Act) 7/B maddesinde⁵⁶, patentler bakımından ise 1977 tarihli Patent Kanunu’nun (Patents Act) 64. maddesinde yer almaktadır. Bu hak kapsamında önceki kullanıcı tasarımı yeni ürünlere uygulayamayacaktır. Önceki kullanım lisans yoluyla devredilemeyen ancak işletmeyle

---

Önceki kullanımdan doğan hak, lisans verilmesi suretiyle genişletilemez ve devredilemez. Bu hakkın devri işletmenin devriyle mümkündür.”

⁵² RG. 27.6.1995, S. 22326. <<https://www.resmigazete.gov.tr/>> erişim tarihi 27 Ocak 2022

⁵³ Kadir Baş, Remzi Tamer Pekdinçer ve R. Eda Giray, *Gerekçeli-Notlu-İçtihatlı 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ve İlgili Mevzuat (Ulusal-Uluslararası)* (2. Baskı, Seçkin 2019) 225.

⁵⁴ Suluk (n 37) 150.

⁵⁵ Council Regulation (EC) No 6/2002 of 12 December 2001 on Community designs <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32002R0006>> erişim tarihi 29 Ocak 2023

⁵⁶ Tasarımlar bakımından önceki kullanımdan doğan hak, 01/10/2014 tarihinde “Intellectual Property Act 2014” isimli Yasal düzenlemenin 7. maddesi ile “Registered Designs Act 1949” adlı tescilli tasarımlara ilişkin ana düzenlemeye 7B maddesi olarak eklenmiştir. Kaynak: Intellectual Property Act 2014 <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/18/contents.>> erişim tarihi 19 Ocak 2023

devredilebilen bir hak olduğu için kişisel bir haktır⁵⁷. Tasarım hakkı kapsamındaki önceki kullanımdan doğan hakka dair madde içeriği (1949 Registered Designs Act 7B), Avrupa Birliği hukukundaki karşılığı olan 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü'nün 22. maddesi ve dolayısıyla SMK'nın 60. maddesi ile büyük ölçüde benzerdir.

C. Önceki Kullanımdan Doğan Hakkın Koşulları

SMK'nın 60. maddesi çerçevesinde önceki kullanımın hak doğurabilmesi için bazı şartların bir arada bulunması gerekmektedir. Bu kapsamda korunacak tasarım, tescilli tasarımın koruma kapsamına girmeli ve tescilli tasarımdan bağımsız olarak yapılmış olmalıdır. Ayrıca korunacak tasarımın başvuru tarihinden önce iyi niyetli olarak ülke içinde ticari amaçla kullanılması veya aynı kapsamdaki kullanım için gerçek ve ciddi tedbirlerin alınmış olması gerekmektedir. Buna göre bir arada bulunması gereken şartları şöyle sıralayabiliriz: 1-Tescilli tasarımın koruma kapsamına girme, 2-Bağımsız üretim, 3-İyi niyet, 4-Başvuru tarihinden önce kullanım veya kullanım için gerçek ve ciddi tedbirler alma, 5-Ticari amaçla ve ülke içinde kullanım.

Önceki kullanımın hak doğurabilmesi için gerekli koşullar konusunda SMK m. 60 ve Mülga Tasarım KHK m. 23 hükümleri karşılaştırıldığında, her iki düzenleme arasında benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da bulunmaktadır.

İlk üç koşul her iki düzenlemede de aranan koşullardır.

1. Tescilli Tasarımın Koruma Kapsamına Girme

Önceki kullanımdan doğan hak kapsamında korunacak tasarım, tescilli tasarımdan farklı olup tescilli tasarımın koruma kapsamında değilse önceki kullanımdan doğan hakkın söz konusu olmayacağı aşikardır.

2. Bağımsız Üretim

Bağımsız üretim konusunda mehzaz 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü'nün 22/1. maddesinde önceki kullanımdan doğan hak talep edenin, bu hakkı elde edebilmesi için "tasarımını, tescilli tasarım sahibinin tasarımından kopyalanmadığını" da ispat etmesi gerektiği, belirtilmektedir.

Kopyalamada iyi niyet yoktur. İstisnai olarak tasarımın orijinalini bilen kullanıcı yeterli düzeyde farklılıklar ile başka bir tasarım geliştirmiş olup bu tasarım ayırt edicilik vasfına sahip olmayabilir. Bu durumda tasarımı geliştiren iyi niyetli olsa dahi kopya bir tasarım söz konusudur⁵⁸.

⁵⁷ Lionel Bently, Brad Sherman, Dev Gangjee ve Philip Johnson, *Intellectual Property Law* (5. Baskı, Oxford University Press 2018) 804.

⁵⁸ Dirk Smielick, 'Article 22' içinde Gordian N. Hasselblatt (Ed), *Community Design Regulation (Article-by-Article Commentary)* (2. Baskı, C.H. Beck 2018) 253-254.

3. İyi Niyet

Önceki kullanımın hak doğurabilmesi için gerekli üçüncü koşul olan “iyi niyet” kapsamında, önceki kullanım hakkına dayanan kişi, tescilli tasarım çalışmalarını biliyor veya bu çalışmalardan herhangi bir biçimde yararlanacak düzeyde bilgi sahibi ise, anılan kişinin iyiniyetli olduğu söylenemeyecektir⁵⁹.

Türk Medeni Kanunu’nun⁶⁰ 3/1. maddesine göre, “Kanunun iyi niyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyi niyetin varlığıdır.” Öyleyse, önceki kullanımdan doğan hak kapsamında tasarımının korunmasını isteyen kişi, yukarıdaki diğer koşulları ispat ettiği takdirde, iyi niyetli kabul edilecektir. Aksini ispat etmek mükellefiyeti karşı tarafta olacaktır. Nitekim konuya ilişkin bölge adliye mahkemesi kararında; davalının kötü niyetinin davacı tarafça ispat olunmadığı nazara alınarak davalının eyleminin önceki kullanımdan kaynaklanan hak çerçevesinde olduğu, bu durumda KHK hükümleri kapsamında tecavüzden bahsedilemeyeceği, zira TMK’nın 3/1. maddesi gereğince iyi niyetin mevcudiyetinin esas olduğu, davalının kötü niyetli olduğunu iddia edenin (davacının) kötü niyetin varlığı hususunda ispat yükü altında olduğu ancak bu hususu ispat edemediği belirtilmektedir⁶¹.

Önceki kullanımdan doğan hak talep edenin kötü niyetli olduğu, tescilli tasarım sahibi tarafından ispat edilebilir. Örneğin bir tasarımın tescili için X şirketi tescil başvurusu yapmıştır. X şirketinin başvurusuna esas tasarımı geliştirdiği dönemde A isimli kişi de anılan şirkette bir süre çalışıp tasarım hakkında bilgi sahibi olmuş ancak daha sonra anılan şirketten ayrılmıştır. A, işten ayrıldıktan sonra aynı tasarımı kendi işinde ticari amaçlı kullanmaya başlamıştır. Daha sonra A’nın, X firmasından, “önceki kullanımdan doğan hak” talep etmesi durumunda X firması, A’nın kötü niyetli olduğunu ispat edebilecektir⁶².

Konuya ilişkin bir somut olayda, davacıya ait tasarımın tescili için 25.04.2016 tarihinde başvuru yapılmış ve tasarım 09.08.2016 tarihinde yayımlanmıştır. Dava kapsamında aynı tasarımı kullanan davalı aleyhine tazminata hükmedilmiş ise de Yargıtay; davalının söz konusu tasarımları 07.04.2016-10.04.2016 tarihleri arasında bir fuarda kullanmasını nazara alarak davalının fuarda kullanım yaptığı sırada davacının bir başvurusu bulunmadığını, davacının başvurusundan davalının haberdar edildiği hususunda bir ispat bulunmadığını, bu kapsamda davacının tasarım tescil belgesine dayanarak koruma talep edemeyeceğini belirterek, davalı aleyhine tazminata hükmedilen ilk derece mahkemesi kararının bozulması yoluna gitmiştir⁶³.

⁵⁹ Tekinalp (n 1) 690.

⁶⁰ RG. 8.12.2001, S. 24607. <<https://www.resmigazete.gov.tr/>> erişim tarihi 11 Şubat 2023

⁶¹ Ankara BAM 20 HD, E 2022/80 K 2022/130, 10.03.2022 <<https://intranet.uyap.gov.tr/>> erişim tarihi 11 Şubat 2023

⁶² Uğur Çolak, *Türk Patent Hukuku* (4. Baskı, Adalet 2022) 1116.

⁶³ Yargıtay 11. HD E.2021/2880-K.2022/7264, 20.10.2022 <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> erişim tarihi 12 Şubat 2023

Sonuç olarak, iyi niyet olmadığı takdirde tecavüz söz konusu olacağından önceki kullanıma dayalı tasarım koruması sağlanması da mümkün olmayacaktır.

Öte yandan, SMK m. 81/2’de yer alan düzenleme de bir bakıma SMK’nın 60. maddesindeki “önceki kullanımdan doğan hak kapsamındaki korumanın iyi niyet şartına bağlanması” hususunu tekrar etmektedir. Şöyle ki; SMK m. 81/2’ye göre⁶⁴ tasarım 65. maddeye göre tescil edilip yayımlandığı takdirde tasarım sahibinin, tasarım hakkına tecavüz iddiasına dayalı olarak hukuk davası açması mümkün olacaktır. Ancak mütecaviz kötü niyetli ise yayımdan önce de tecavüzün varlığı kabul edilecektir. Aksi durumda ise tescilli tasarım sahibinin korumadan yararlanması mümkün değildir.

4. Başvuru Tarihinden Önce Kullanım veya Kullanım İçin Gerçek ve Ciddi Tedbirler Alma

Burada iki alternatif eylem vardır. Birincisi kullanma, ikincisi kullanım için gerçek ve ciddi tedbirler alma⁶⁵.

Bu koşul bağlamındaki “Başvuru tarihinden önce...” (SMK m. 60/1) şeklinde ifade, Mülga Tasarım KHK’nın 23. maddesinde “Tescil başvurusunun yapıldığı tarihten veya rüçhan hakkı tarihinden önce...” şeklinde yer almaktaydı. Görüldüğü üzere, yeni düzenlemeyle artık rüçhan tarihinin esas alınmasından vazgeçilmiştir. Bu konuda mehaz düzenleme niteliğinde olan 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü’nün 22/1. maddesinde de Mülga Tasarım KHK’nın 23. maddesine benzer şekilde rüçhan hakkı tarihine yer verilmektedir⁶⁶.

Dördüncü koşul ile ilgili SMK ve Mülga Tasarım KHK arasında bir diğer temel farklılık da Mülga Tasarım KHK’nın 23. maddesinde yer alan korunacak tasarımın kullanım veya kullanım için gerçek ve ciddi tedbirler alma tarihi itibarıyla “o tarihte henüz kamuya açıklanmamış” bir tasarım olması şartına SMK 60. maddede yer verilmemiş olmasıdır. Dördüncü koşul bakımından bahsettiğimiz bu farklılıkların sonuçlarının neler olacağı aşağıda bazı örneklerle açıklanmaya çalışılacaktır.

⁶⁴ Sınai Mülkiyet Kanunu, Kanun Numarası: 6769, Kabul Tarihi: 22.12.2016, RG 10/01/2017/29944 Madde 81/2: “Başvuru, 65 inci maddeye göre tescil edilerek yayımlandığı takdirde, tescil sahibi, tasarım hakkına yönelik olarak bu maddede sayılan tecavüzlere dolaylı hukuk davası açma hakkına sahiptir. Tecavüz eden, başvurudan ve kapsamından haberdar edilmişse başvurunun yayımlanmış olmasına bakılmaz. Tecavüz edenin kötüniyetli olduğuna mahkeme tarafından hükümlenursa yayımdan önce de tecavüzün varlığı kabul edilir.”

⁶⁵ Smielick (n 56) 255.

⁶⁶ 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü Madde 22/1: “1. Başvurunun yapıldığı tarihten önce, ya da öncelik iddiası mevcut ise, öncelik tarihinden önce, Topluluk dahilinde, tescilli bir Topluluk tasarımının koruma kapsamına alınan bir tasarımı iyi niyetli şekilde kullanmaya başladığını, ya da bu amaçla ciddi ve etkili hazırlıklar yaptığını ve bunu diğerinden taklit etmediğini ispatlayabilen üçüncü şahıslara ön kullanım hakkı tanınır.” Kaynak: <<https://denizcilik.uab.gov.tr/uploads/pages/avrupa-birliigi-direktifleri/2002-6-ec-tur-1-5fdddfb8ac4e8.doc>> erişim tarihi 22 Şubat 2023

Öncelikle, rüçhan hakkı sahibinin tasarımını tescil etmesi durumunda ortaya çıkacak “önceki kullanımdan doğan hak” taleplerini inceleyelim. A, tasarımını 01/02/2020 tarihinde Almanya’da sergilemiş olsun. B ise 01/03/2020 tarihinde A’nın tasarımının koruma kapsamına giren başka bir tasarımı A’dan bağımsız ve iyiniyetli olarak geliştirip Türkiye’de kullanmaya başlamış veya söz konusu tasarımın kullanımı hususunda gerçek ve ciddi tedbirler almış olsun. Daha sonra A, 01/05/2020 tarihinde Türkiye’de tasarımının tescili için başvuruda bulunmuş olsun. Bu durumda, Mülga Tasarım KHK’nın uygulandığı dönemde B’nin önceki kullanımdan doğan haktan yararlanması mümkün olmamaktaydı. Zira Mülga Tasarım KHK’nın 23. maddesinde yer alan “*Tescil başvurusunun yapıldığı tarihten veya rüçhan hakkı tarihinden önce*” ifadesi nedeniyle rüçhan durumu söz konusu olduğundan B’nin önceki kullanımdan doğan hak talep edebilmesi için kendisinin kullanım veya kullanım için ciddi ve gerçek tedbir alma zamanının rüçhan tarihi öncesi yani olayımız bakımından 01/02/2020 tarihi öncesi olması gerekirdi. Burada “*o tarihte henüz kamuya açıklanmamış*” şartına hiç değinmedik. Zira B’nin kullanımının veya kullanım için tedbir almasının her halükârda rüçhan tarihinden önce olması gerekir. A’nın sadece başvuru yapıp tasarımını kamuya açıklamamış olması bir şeyi değiştirmeyecektir. Aynı olaya SMK 60. madde hükümleri uygulandığında ise B’nin önceki kullanımdan doğan hakkı talep etme imkânı vardır. Zira B bakımından başvuru tarihinden önce kullanım söz konusudur. A, 01/02/2020 tarihinde katıldığı sergide tasarımını kamuya açıklamış olsa da durum değişmez. Zira yeni dönemde önceki kullanımdan doğan hak talep edilen tasarımın “*o tarihte henüz kamuya açıklanmamış*” bir tasarım olması şartı da aranmamaktadır.

Şimdi de hoşgörü süresi bakımından konuyu inceleyelim. Tescilsiz tasarım sahibi A tasarımını 01.02.2020 tarihinde kamuya sunmuş olsun. B de A’nın tasarımının koruma kapsamında yer alan başka bir tasarımı, 01.03.2020 tarihinde A’dan bağımsız ve iyiniyetli olarak geliştirerek kullanmış veya söz konusu tasarımın kullanımı hususunda gerçek ve ciddi tedbirler almış olsun. Daha sonra A, 01/05/2020 tarihinde hoşgörü süresi içerisinde tasarımının tescili için müracaat etmiş olsun. Bu durumda Mülga Tasarım KHK döneminde, B’nin önceki kullanımdan doğan hak talep etme hakkı bulunmamaktaydı. Zira B’nin kullanım veya kullanım için tedbir alma tarihi her ne kadar başvuru tarihi olan 01/05/2020 tarihinden önce ise de B’nin kullanım veya kullanım için tedbir alma tarihinde kendi tasarımını “*o tarihte henüz kamuya açıklanmamış*” bir tasarım olma özelliğine sahip değildir. Dolayısıyla, Mülga Tasarım KHK’nın uygulandığı dönemde B’nin önceki kullanımdan doğan hak talep etme imkânı yoktur. SMK 60. maddenin uygulandığı dönemde ise B’nin tasarımını için “*o tarihte henüz kamuya açıklanmamış*” olma şartı aranmayacağından, diğer şartlarda bulunduğu takdirde B’nin önceki kullanımdan doğan hak talep etme imkânı bulunmaktadır.

SMK’nın 60. maddesi ile daha önceki “*Tescil başvurusunun yapıldığı tarihten veya rüçhan hakkı tarihinden önce*” ifadesinin yerine “*Başvuru tarihinden önce*”

ibaresine yer verilerek rüçhan tarihinin esas alınmasından vazgeçilmesinin nedenine gerekçede yer verilmemiştir. Yeni düzenlemede rüçhan hakkı tarihine yer verilmemesinin nedeni kanaatimizce Yasa Koyucunun yerel yatırımcıyı koruma saikiyle hareket etmesidir. Zira rüçhan hakkından genellikle yabancı hak sahipleri istifade etmekte ve bu durumda Türkiye’de önceki kullanımdan doğan hak talep eden tasarımcıların emeği korunamamaktadır. Ancak bu değişiklikle Türk hukuku, mehzaz 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü’nden ayrılmış olmaktadır. Fikri mülkiyet hukukunun bir bakıma uluslararası sözleşmeler hukuku⁶⁷ olması da nazara alındığında, mehzaz düzenlemenin bölünerek alınmasının doğru olmadığı kanaatindeyiz.

SMK’nın 60. maddesi ile Mülga Tasarım KHK’da yer alan önceki kullanımdan doğan hak talep edilecek tasarımın “daha önce kamuya sunulmamış bir tasarım olması şartından” vazgeçilmiş olması, bu hakkın daha fazla kimse tarafından talep edilebilmesine olanak sağlayacak bir düzenlemedir. Son durum ile tüzüğün 22. maddesi ile uyum sağlanmış olması bakımından bu değişikliğin olumlu bir değişiklik olduğu kanaatindeyiz.

Hangi hususların gerçek ve ciddi tedbirler kapsamında değerlendirileceği somut olaya göre belirlenecektir. Deneme amaçlı işlemler bu kapsamda değildir. Ancak örneğin; ürün kalıpları hazırlanmış, müşterilerden siparişler alınmışsa gerçek ve ciddi tedbirlerin alındığında bahsedilebilecektir⁶⁸.

Önceki kullanım hakkına dayanan kişinin önceki kullanımını veya kullanım için aldığı gerçek ve ciddi tedbirleri ispat etmesi gerekmektedir. Ancak 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü’nün 22/1. maddesinin ne lafzı ne de amacı nazara alındığında bu hazırlıkların üçüncü kişilerce bilinmesi şartı söz konusu değildir⁶⁹.

Konuya ilişkin ilk derece mahkemesinin önüne gelen somut olayda, davacı kendisine ait tescilli *Avensis* ve *Barbaros* adlı tasarımlarının aynılarının davalı tarafça *Amasra* ve *Nero* isimleriyle üretilerek tasarım hakkına tecavüz edildiği iddiasıyla tazminat taleplerinde bulunmuştur. İlk derece mahkemesi davalı kullanımının SMK’nın 60. maddesi kapsamında kaldığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Karara karşı istinaf yoluna gidilmiş Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Hukuk Dairesi, davacının tasarımları için başvuru tarihinin 18/04/2018 tarihi olduğunu, davalının bu tarihten önce bastırıldığını iddia ettiği ürün kataloğunu ve kataloğun basımına ilişkin 12/03/2018 tarihli faturayı delil olarak sunduğunu, dairece faturayı düzenleyen (ürün kataloğunun basım işini yapan) dava dışı şirkete fatura içeriği sorulduğunda, söz konusu dava dışı şirketin faturayı doğruladığını, böylece davalının önceki kullanım hakkı kapsamında ispat şartını yerine getirdiğini kabul etmiş ve davacının istinaf başvurusunu reddetmiştir⁷⁰.

⁶⁷ Tekinalp (n 1) 67.

⁶⁸ Suluk (n 47) 310.

⁶⁹ Smielick (n 56) 256.

⁷⁰ Ankara BAM 20 HD, E 2020/108 K 2021/1285, 07.11.2021 <<https://intranet.uyap.gov.tr/>> erişim tarihi 11 Şubat 2023

Bazı durumlarda, olayın oluş şekli, önceki kullanım hakkına dayanan kişinin, önceki kullanımını ispat için ayrıca delil sunmasını gerektirmeyebilir. Konuya ilişkin olayda “Amortisör değiştirme ve fren körüğü makinası” adlı ürüne ilişkin tasarım koruması için 30/03/2016 tarihinde, faydalı model koruması için ise 06/04/2016 tarihinde başvuru yapmış olan davacı; tasarım ve faydalı modelinin davalı tarafça üretilip satılarak haklarına tecavüz edildiği iddiasıyla tecavüzün durdurulması, önlenmesi ile maddi ve manevi tazminat taleplerini içerir dava açmıştır. Davalı, önceki kullanımdan doğan hak iddiasına dayanmıştır. Bilirkişi incelemesinde davalının, davacının hem tasarım hem de faydalı model hakkına tecavüzünün vaki olduğu, ayrıca davalının önceki kullanımdan yararlanabilmesi için bunu ek delillerle ispat etmesi gerektiği yönünde değerlendirme yapılmış ve neticeten ilk derece mahkemesince davalı aleyhine, tecavüzün durdurulmasına, kaldırılmasına ayrıca maddi ve manevi tazminata hükmedilmiştir. Konuyu istinaf aşamasında inceleyen Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Hukuk Dairesi, ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına dair kararında; davacının, 14/04/2016 tarihinde tespit talep edip bu talebine davalının kataloğunu da eklediğini ve davacının bu talebi doğrultusunda 22/04/2016 tarihinde yapılan tespitte tasarım ve faydalı model haklarının ihlal edilmesine neden olduğu iddia olunan makinenin davalının iş yerinde bulunduğunu belirtmektedir. Daireye göre davacının tasarım koruması talebinin tarihi 30/03/2016 tarihi olduğuna göre tespit talep edilen tarihte yani 14/04/2016 tarihinde tasarım koruma talebi üzerinden henüz 15 gün geçmiştir. Yine aynı tarih itibarıyla, 06/04/2016 tarihli faydalı model başvurusunun üzerinden ise 8 gün geçmiştir. Davalının bu kadar kısa sürede dava kapsamında yer alan nitelikli bir makineyi üretip bu makineye dair katalog bastırması mümkün değildir. Ayrıca tespit tarihi tasarım ve faydalı modelin yayım tarihinden öncedir. Bu durumda davalının, makineyi davacının müracaat tarihlerinden önce ürettiğinin kabulü gerekmektedir. Davalının üretiminde kötü niyetli olduğu da kanıtlanamadığından, davalı eyleminin, önceki kullanımdan doğan hak kapsamında kaldığı ve davacının haklarına yönelik bir tecavüzünün bulunmadığı sonucuna varılmış ve böylece ilk derece mahkemesinin kararı kaldırılarak temyiz yolu açık olmak üzere davanın reddine karar verilmiştir. Ayrıca Daire, dosya kapsamında yer alan bilirkişi raporunda benzer sonuçlara ulaşılmasına rağmen, “davalının önceki kullanımdan doğan haktan ancak önceki kullanımını ek delillerle ispatlaması halinde yararlanabileceği” yönündeki görüşe ilişkin olarak da davalı ürününün mahkeme tarafından tespit edilmesini nazara alarak ayrıca bir ispata lüzum bulunmadığını belirtmektedir⁷¹. Bölge adliye mahkemesinin anılan kararı, temyiz aşamasında Yargıtay tarafından onanmıştır⁷². Dolayısıyla, bu tür durumlarda davalının ayrıca bir delil ibraz etmesine de gerek yoktur. Zira zaten yapılan tespit ve muhakeme ile

⁷¹ Ankara BAM 20 HD, E 2022/80 K 2022/130, 10.03.2022 <<https://intranet.uyap.gov.tr/>> erişim tarihi 11 Şubat 2023.

⁷² Yargıtay 11 HD, E 2022/2942 K.2023/6939, 29.11.2023 <<https://intranet.uyap.gov.tr/>> erişim tarihi 11 Ağustos 2023

önceki kullanım ispat edilmiş bulunmaktadır.

Önceki kullanımdan doğan hakkın ispatının gündeme geldiği başka bir olayda, davacı, 2006 yılında tescil ettirdiği nevsim takımı tasarımlarının davalı Millî Savunma Bakanlığı tarafından yapılan ihale ile diğer davalıya yaptırılması nedeniyle kendisine ait tasarım hakkına tecavüz edildiği iddiasıyla tecavüz ve tazminat davaları açmıştır. İlk derece mahkemesince tecavüzün varlığı kabul edilerek her iki davalı aleyhine de tazminata hükmedilmiştir. Davayı temyiz aşamasında inceleyen Yargıtay, davalı bakanlığın “dava konusu tasarımı ihtiva eden ürünlerin davacıya ait tescilli tasarımın tescil tarihi öncesinde (2003 yılında) yapılan ihale ile de alındığı” yönündeki savunması araştırılarak somut olayda Mülga Tasarım KHK 23. maddesinde yer alan önceki kullanımdan doğan hak koşullarının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur⁷³. Karara karşı davacı vekilinin karar düzeltme istemi de anılan daire tarafından reddedilmiştir⁷⁴.

Başka bir olayda, davacının tecavüze uğradığını iddia ettiği tasarımları için başvuru tarihi 20.01.2012 tarihidir. Aynı tasarımlar için davalı da 18.01.2012 tarihinde, yani davacıdan iki gün önce başvuru yapmış ancak tescil işlemlerini ikmal etmemiştir. Davacı, tasarım hakkının tecavüze uğraması nedeniyle tazminat talep etmektedir. İlk derece mahkemesi, tasarımın davacı tarafından daha önce başvuruya konu edilmesi nedeniyle kullanıldığını, bu kullanımın Mülga Tasarım KHK'nın 23. maddesi kapsamında olduğunu belirterek davacının davasının reddine karar vermiş ve bu karar Yargıtay 11. Hukuk Dairesince onanmıştır⁷⁵. Dolayısıyla, ikmal edilmeyen başvuru da önceki kullanımın ispatında delil olabilecektir.

“Patent kapsamındaki önceki kullanımdan doğan hak” bağlamında mahkeme kararlarında, kullanım için gerçek ve ciddi tedbirler alma durumuna örnek olarak gösterilen, “üretim için kesin sözleşme yapılması” gibi eylemler⁷⁶ tasarım hakkı bağlamında da örnek gösterilebilir.

5. Ticari Amaçla ve Ülke İçinde Kullanım

Ticari amaçla ve ülke içinde kullanım, Mülga Tasarım KHK'nın 23. maddesinde yer almayan bir koşuldur. Her ne kadar Mülga Tasarım KHK'da doğrudan “ticari amaçla kullanım” ifadesi yer almıyorsa da “tasarım hakkının koruma amacı” ile Mülga Tasarım KHK'nın 23. maddesinde yer alan “Bu kullanma hakkı ancak işlet-

⁷³ Yargıtay 11 HD, E 2015/8624 K 2016/4018, 12.04.2016 <<https://intranet.uyap.gov.tr/>> erişim tarihi 12 Şubat 2023

⁷⁴ Yargıtay 11 HD, E 2016/12874 K.2018/5994, 04.10.2018 <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> erişim tarihi 12 Şubat 2023

⁷⁵ Yargıtay 11 HD, E 2015/6388 K 2016/71813, 22.02.2016 -İncelenen İlk Derece Mahkemesi Kararı: İstanbul 1. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi E 2013/19 K 2015/33, 19.02.2015 <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> erişim tarihi 12 Şubat 2023

⁷⁶ Çağlar (n 27) 85 (RG GRUR 1942, 155.).

me ile devredilir.” şeklindeki ifade birlikte değerlendirildiğinde, önceki kullanımdan doğan hak kapsamındaki kullanımın ticari amaçla kullanım olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Yine her ne kadar Mülga Tasarım KHK’da “ülke içinde kullanıma” ilişkin bir ifade geçmese de Mülga Tasarım KHK’nın uygulandığı dönemde de ülke içinde kullanım şartının aranmasının ülkesellik ilkesinin bir sonucu olduğu kanaatindeyiz. *Suluk* da Mülga Tasarım KHK’nın uygulandığı dönemde önceki kullanımdan kaynaklı hak doğabilmesi için ülkesellik ilkesi gereği tasarımın Türkiye’de kullanılması gerektiğini, yurtdışındaki kullanım kapsamında bu hakkın talep edilemeyeceğini belirtmektedir⁷⁷. Benzer şekilde *Erdil* de kullanım ya da hazırlığın Türkiye’de gerçekleşmiş olması şartının ülkesellik ilkesinin bir yansıması olduğunu belirtmektedir⁷⁸. Ayrıca 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü kapsamındaki önceki kullanımın da topluluk sınırları içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir⁷⁹. Nitekim tüzüğün 22/1. maddesinde “Topluluk dahilinde” ifadesi de açıkça yer almaktadır⁸⁰.

Sonuç olarak, SMK’nın 60. maddesi ile Mülga Tasarım KHK döneminde madde metninde yer almasa da önceki kullanımın hak doğurabilmesi için fiilen aranan “ticari amaçla” ve “ülke içinde” kullanım şartlarının madde metnine açıkça yazılmış olduğunu söyleyebiliriz.

Çolak, patent hakkı kapsamında önceki kullanımdan doğan hakkın doğabilmesi için kullanımın gizli olması gerektiğini, aksi halde önceki kullanımın diğer patentin yenilik şartını taşımasına engel olarak tescil başvurusunun reddine veya tescil gerçekleşmişse tescilin hükümsüzlüğüne neden olacağını belirtmektedir⁸¹.

Çelik tasarım kamuya sunulmuşsa önceki kullanımdan doğan hak talep edenin zaten hükümsüzlük davası açabileceğini, bu hakkın sadece kullanım için ciddi ve gerçek tedbirler alma durumunda anlam ifade edeceğini belirtmektedir⁸².

Topluluk tasarımları bakımından 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü’nün 22. maddesi kapsamındaki “kullanımın” aynı tüzüğün 19/1. maddesindeki kullanım olarak anlaşılması gerektiğini belirtilmektedir⁸³.

Tüzüğün 19/1. maddesinde, kullanım kapsamında tasarımı taşıyan bir ürünün piyasaya sürülmesi, ihracat veya ithalatı, stoklanması gibi faaliyetler sayılmaktadır.

⁷⁷ *Suluk* (n 47) 309.

⁷⁸ Engin Erdil, *Fikri Mülkiyet Hukuku Ders Kitabı* (2. Baskı, Vedat Kitapçılık 2021) 430.

⁷⁹ *Suluk* (n 37) 41.

⁸⁰ <<https://denizcilik.uab.gov.tr/uploads/pages/avrupa-birligi-direktifleri/2002-6-ec-tur-1-5fdddfb8a-c4e8.doc>> erişim tarihi 15 Ağustos 2024

⁸¹ *Çolak* (n 60) 1115.

⁸² *Bilgin* (n 34) 33.

⁸³ Stone (n 45) 479 (kenar numarası 20.20); Oliver Ruhl, *Gemeinschaftsgeschmacksmuster* (2. Baskı, Carl Heymanns Verlag 2010) madde 22 kenar numarası 8; Smielick (n 56) 255.

Stone, ürünlerin gizli olarak stoklanmasının veya yine gizlilik şartları çerçevesinde belirli perakendecilere sunulmasının bu kapsamdaki örnekler olduğunu belirtmektedir⁸⁴. Bu örnek ile *Çelik* ve *Çolak*'ın aktarılan görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, önceki kullanımdan doğan hak talep eden kişinin kullanımının gizli olması gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Ancak ne patent ne de tasarım hakkı kapsamında kullanımın gizli olması gerektiğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır.

SMK'nın 57/1. maddesinde "kullanma" fiili kamuya sunma türlerinden birisi olarak düzenlenmiştir. Ancak bu kullanım her zaman gizli kalmayabilir. Çalışma kapsamında aktardığımız somut uyuşmazlıklarda da görüleceği üzere önceki kullanımın sergileme gibi faaliyetlerle kamuya açıklanması söz konusu olabilmekte ve bu durumda Yargıtay önceki kullanımdan doğan hak tanınmasını meşru görmektedir⁸⁵. Önceki kullanım gizli kalmayıp kamuya açıklandığında, önceki kullanım hakkı talep edebilecek olan hak sahibinin; önceki kullanımdan doğan hak talebinin yanında diğer tasarım sahibinin tescil başvurusuna karşı "başvurusu yapılan tasarımın yenilik şartı taşımadığı" gerekçesiyle itiraz veya söz konusu başvuru kesinleşip tescil gerçekleşmişse aynı nedene dayanarak hükümsüzlük davası açma hakkı da bulunacaktır. Ancak önceki kullanıcı bu haklarını kullanmayıp önceki kullanımdan doğan hak da talep edebilecektir.

Yargıtay da bu tür durumlarda önceki kullanımdan doğan hakka dayanan kişinin tescilli tasarım sahibine ayrıca hükümsüzlük davası açmasına gerek olmadığını belirtmektedir. Dava konusu olayda, davacı kendisine ait yatak ve yemek odası tasarımlarının davalı tarafından üretildiği iddiasıyla tazminat talep etmiş, davalı şirket dava konusu tasarımları davacının tasarım başvurusundan önce fuarda sergilediğini, bu tasarımları içerir katalog bastırıldığını iddia etmiştir. İlk derece mahkemesi, davalının davacı tasarımına yönelik geçmişteki itirazının tescil aşamasında reddildiğini de gerekçe göstererek davanın kabulü yönünde hüküm kurmuştur⁸⁶. Konu temyiz aşamasında Yargıtay'ın önüne geldiğinde ilgili daire; somut olayda davalının açtığı bir hükümsüzlük davası bulunmuyor ise de Mülga Tasarım KHK'nın 23. maddesi bağlamında ispat edilmesi halinde davalının önceki kullanımdan doğan hakka dayanabileceği nazara alınarak davalının bu yöndeki savunması incelenerek bu duruma göre karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur⁸⁷. Dolayısıyla, hükümsüzlük davası açma imkânı olduğu halde bu davayı açmayan kişinin de önceki kullanımdan doğan hak talebinde bulunması mümkündür. Tabi bu durumda, önceki kullanımdan doğan hak sahibi, yenilik şart-

⁸⁴ Stone (n 45) 479 (kenar numarası 20.20)

⁸⁵ Yargıtay 11 HD, E 2021/2880 K 2022/7264, 20.10.2022 <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> erişim tarihi 12 Şubat 2023

⁸⁶ Yargıtay 11 HD, E 2012/8439 K 2013/8020, 22.04.2013 tarihli kararıyla temyizen incelenen İzmir Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi E 2010/120 K.2012/32, 13.03.2012 <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> erişim tarihi 12 Şubat 2023

⁸⁷ Yargıtay 11 HD, E 2012/8439 K 2013/8020, 22.04.2013 <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>> erişim tarihi 12 Şubat 2023

tını sağlamadığını iddia ettiği tescil sahibinin tasarımını hükümsüz kıldığında daha avantajlı olacaktır. Ancak bu davayı açmadan da önceki kullanımdan doğan hak talep etmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, önceki kullanıcı hükümsüzlük davası açmaya zorlanamaz.

D. Önceki Kullanımdan Doğan Hakkının Kapsamı ve Niteliği

Patent hakkı kapsamındaki önceki kullanım hakkı gibi, tasarım hakkına ilişkin önceki kullanımdan doğan hak da tescil sahibine tanınan hak gibi mutlak bir hak olmayıp, nisbi bir haktır⁸⁸. Bu hak, istisnai bir hak olduğu için kullanımı sınırlı düzeyde olacaktır⁸⁹. Önceki kullanımdan doğan hak sahibi, tasarımı sınırlı olarak kullanabilecek, ancak tasarımın kullanılmasının engellenmesine yönelik talepte bulunamayacaktır⁹⁰. Başka bir deyişle, önceki kullanımdan doğan hak sahibine olumlu yetki olan kullanım yetkisi verdiği halde, olumsuz yetki olan başkalarının kullanımını engelleme yetkisi vermemektedir⁹¹. Önceki kullanımdan doğan hak, bir lisans anlamına gelmez ve bu hakkın sınırları hak sahibinin bireysel durumuna göre belirlenir⁹².

Önceki kullanımdan doğan hakkın sınırları SMK'da şu şekilde belirlenmiştir:

1- Önceki kullanımdan doğan kullanma hakkı, yapılan hazırlıklarla sınırlı olarak ve işletmenin makul ihtiyaçlarını giderecek ölçüde verilir (SMK 60/1).

2- Bu şekilde elde edilen kullanım hakkı, lisans vermek suretiyle devredilemez. Hak sahibi bu hakkı üçüncü kişiye ancak işletmesini devrederse devredebilir (SMK 60/2).

3- Hak sahibi, hakkını sicile kaydettirip bültende yayımlatabilecektir (SMK 60/1)

Önceki kullanımdan doğan hakkın sınırı bakımından Mülga Tasarım KHK'nın 23. maddesi hükmü ile SMK'nın 60. maddesinde yer alan hüküm benzer içeriğe sahiptir. Ancak SMK'nın 60. maddesinde ek bir sınırlandırıcı kriter olarak önceki kullanımdan doğan hakkın işletmenin makul ihtiyaçlarını giderecek ölçüde verileceğinden de bahsedilmektedir. İşletmenin makul ihtiyaçları denilmek suretiyle aşırı yararlanmanın önüne geçilmek istenilmiştir. Kullanımın makul seviyede olup olmadığı hususu somut olaya göre belirlenebilecektir. Örneğin, bir işletmenin birden çok yerde imalathane, fabrika vb. tesisi bulunabilir. Eğer bu tesisler iktisadi anlamda tek işletme kapsamında ise farklı yerlerde yapılacak üretim, satış vb. kullanımlar da önceki kullanımdan doğan hak kapsamında kabul edilecektir⁹³.

⁸⁸ İlhami Güneş, *Smâi Mülkiyet Kanunu Işığında Uygulamalı Patent ve Faydalı Model Hukuku* (4. Baskı, Seçkin 2021) 262.

⁸⁹ Tekinalp (n 1) 690.

⁹⁰ Çağlar (n 27) 82.

⁹¹ Olumlu-olumsuz yetki ayrımı için bakınız: ibid 80.

⁹² Smielick (n 56) 258.

⁹³ Çağlar (n 27) 87-89.

Kullanma hakkının işletme ile devredilebileceği hususu da her iki düzenlemede de belirtilmiş, ancak Mülga Tasarım KHK'nın 23. maddesinden farklı olarak SMK'nın 60. maddesinde önceki kullanımdan doğan hakkın lisans yoluyla genişletilemeyeceği ve devredilmeyeceği hususuna da açıkça yer verilmiştir.

Önceki kullanımından doğan hakkın sicile kaydedileceği hususu da her iki düzenleme de de yer almakta olup, SMK'nın 60. maddesi bu noktada yeni bir düzenleme olarak sicile kaydedilmenin yanında hakkın bültende yayımlanacağına da yer vermiştir.

Bu hak hem gerçek kişiler hem tüzel kişiler tarafından ileri sürülebilecek bir haktır⁹⁴.

Yargıtay'a göre⁹⁵ önceki kullanımdan doğan haktan yararlanan kişilerin ürettiği ürünleri alan müşteriler de bu haktan istifade edebileceklerdir⁹⁶.

Uygulamada, önceki kullanımdan kaynaklanan hak, tescilli tasarım sahibine karşı dava açılarak talep edilebileceği gibi bazen de tescilli tasarım sahibinin açtığı tecaüz ve/veya tazminat davasında bir savunma (def'i) olarak ileri sürülebilir⁹⁷.

Tasarımın başvuru sonrası kullanılmaması, bu hakkın doğrudan yitirilmesine sebep olmaz. Ancak hakkın; feragat, işletmenin kapatılması, faaliyetin durması gibi nedenlerle sona ermesi mümkündür⁹⁸.

Son olarak, önceki kullanımdan doğan hakkın patent hukukunda olduğu gibi tasarım hukukunda da tasarım hakkının tanıdığı mutlak yetkileri sınırlayarak rekabeti artırıcı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir⁹⁹.

SONUÇ

Önceki kullanımından doğan hak, tasarım ve patentler bakımından teklik ilkesinin ve objektif yenilik ilkelerinin istisnası olarak hakkaniyet gereğince tanınan ve menfaatler dengesi kapsamında sınırlı yetkiler bahşeden nispi bir haktır.

Önceki kullanımın hak doğurabilmesi için belirli şartların bir arada bulunması gerekmektedir. Bu çerçevede kullanımına dayalı olarak önceki kullanım hakkı talep edilen tasarım, tescilli tasarımın koruma kapsamına girmeli ve tescilli tasarımdan bağımsız üretilmiş olmalıdır. Önceki kullanım hakkı talep eden kişi iyi niyetli olmalıdır. Yine bu kişi başvuru tarihinden önce tasarımı kullanmış olmalı veya söz konusu tasarımın kullanımı için gerçek ve ciddi tedbirler almış olmalıdır. Son olarak

⁹⁴ Suluk (n 47) 310.

⁹⁵ Yargıtay 11 HD, E 2000/394 K 2000/3788, 02.05.2000 Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı <<https://mevzuat.sinerjias.com.tr/>> erişim tarihi 08 Ağustos 2024

⁹⁶ Suluk (n 47) 310-311.

⁹⁷ Suluk, Karasu ve Nal (n 7) 19.

⁹⁸ Saraç (n 32) 114.

⁹⁹ William Hubbard, 'The Competitive Advantage Of Weak Patents' (2013) 54 Boston College Law Review 1909,1965

kullanım veya kullanım için gerçek ve ciddi tedbirler alınmasının ticari amaçla ve ülke içinde olması gerekmektedir.

Bu hakkın kapsam ve koşullarının anlaşılması bakımından Mülga Tasarım KHK ve SMK'da nasıl düzenlendiğinin anlaşılması önemlidir. SMK ile Mülga Tasarım KHK döneminde önceki kullanımdan doğan hakkın koşulları ve kapsamı bakımından benzerlikler de farklılıklar da bulunmaktadır.

Kanaatimizce bu noktada düzenlemeler arasında önceki kullanım hakkının koşulları bakımından ortaya çıkan iki farklılık önem arz etmektedir. Bunlardan ilki, SMK'nın 60. Maddesinde Mülga Tasarım KHK'nın 23. maddesinde yer alan "rüçhan tarihi" ifadesinin metinden çıkartılması olmuştur. 6/2002 sayılı Topluluk Tasarımları Hakkında Konsey Tüzüğü'nün 22. maddesinde de "rüçhan tarihi" ifadesi, Mülga Tasarım KHK'dakine benzer şekilde yer almaktadır. Mevcut durumda, önceki kullanımdan doğan hak talepleri bakımından tescil sahibinin rüçhan hakkı söz konusu olsa dahi sadece başvuru tarihi esas alınmak suretiyle önceki kullanımdan doğan hakkın doğup doğmadığı incelenecektir. Mülga Tasarım KHK döneminde, sergi veya başvuru rüçhanı ile tasarım için rüçhan hakkı doğmuşsa, rüçhan tarihinden sonraki "kullanım veya kullanım için gerçek ve ciddi tedbir alma" ile önceki kullanımdan doğan hak talebi mümkün değildi. Yeni dönemde ise rüçhan hakkının bulunup bulunmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Artık önceki kullanımdan doğan hak talebi bakımından sadece başvuru tarihi esas alınmaktadır. Yeni düzenleme ile getirilen ikinci temel değişiklik ise, önceki kullanımdan doğan hak kapsamındaki tasarım için Mülga Tasarım KHK döneminde aranan "önceden kamuya sunulmamış olma" kriterinin SMK m. 60 kapsamında artık aranmayacak olmasıdır. Böylece hoşgörü süresini kullanan kişi, kamuya ilk sunum tarihinden sonraki kullanımlara dayalı önceki kullanımdan doğan hak taleplerine de engel olamayacaktır. Bu değişiklik ise Mevaz Tüzük 22. madde ile aynı yönde bir düzenleme olmuştur.

Kanaatimizce, mevaz yasal düzenlemeler hukukumuzda aktarılrken kanun formülasyonunu bozacak şekilde bir iktibas uygun değildir. Ya müstakil bir düzenleme yapılmalı veya alınan düzenleme yarım alınmamalıdır. Dolayısıyla, önceki kullanımdan doğan hakkın doğumu bakımından rüçhan tarihi ifadesinin metinden çıkartılarak sadece başvuru tarihinin esas alınması yönündeki değişikliğin isabetli olmadığını değerlendiriyoruz.

Ayrıca, KHK'lar döneminde tasarım için "önceki kullanımdan doğan hak", patentler için "ön kullanım hakkı" şeklinde farklı ifadelere yer verilmişken SMK ile her iki hak bakımından ortak olmak üzere "önceki kullanımdan doğan hak" ifadesine yer verilmesi isabetli olmuştur.

Önceki kullanımdan doğan hakkın kullanılmasına, kullanım hazırlıkları muvacehesinde ve işletmenin makul gereksinimlerini karşılayacak ölçüde müsaade edilecek olması nedeniyle, konuya ilişkin davalar kapsamında hâkimin takdir yetkisi sıklıkla devreye girecek ve somut olaya göre kararlar verilecektir. Bu nedenle, hakkın kapsamının belirlenmesinde içtihatlar büyük önem taşımaktadır.

Hukukumuzda uygulaması sık görülmesi de hakkaniyet ilkesinin bir gereği olarak iyi niyetli tasarımcıya emek ve gayretinin korunması bakımından önceki kullanımdan doğan hak tanınmasının doğru bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz. Ayrıca, bu hakkın sıkı koşullara bağlanarak sınırlı düzeyde tanınması da tescil sahibinin haklarının korunması bakımından isabetli bir yaklaşımdır.

KAYNAKÇA

- Ayhan R, Çağlar H ve Yıldız B, *Sınai Mülkiyet Hukuku* (1. Baskı, Adalet 2021).
- Baş K, Pekdinçer RT ve Giray RE, *Gerekçeli-Notlu-İçtihatlı 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ve İlgili Mevzuat* (Ulusal-Uluslararası) (2. Baskı, Seçkin 2019).
- Bently L, Sherman B, Gangjee D ve Johnson P, *Intellectual Property Law* (5. Baskı, Oxford University Press 2018).
- Bilgin A, *Endüstriyel Tasarım Hakkı Ve Tazminat Davaları* (1. Baskı, Vedat Kitapçılık 2006).
- Bozgeyik H ve Er S, 'Tasarımlar İçin Kümülatif Koruma', (2019) 5(1) Ticaret Ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 19-38.
- Bozbel S, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2015).
- Coşkun Z, 'Patent Hakkına Tecavüz Halinde Tazminat Davaları' (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı 2022).
- Çağlar H, 'Patent Hukukunda Ön Kullanım Hakkı' (2006) 10(1) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 77-92.
- Çolak U, *Türk Patent Hukuku* (4. Baskı, Adalet 2022).
- Erdil E, *Fikri Mülkiyet Hukuku Ders Kitabı* (2. Baskı, Vedat Kitapçılık 2021).
- Güneş İ, *Sınai Mülkiyet Kanunu Işığında Uygulamalı Patent ve Faydalı Model Hukuku* (4. Baskı, Seçkin 2021).
- Hubbard W, 'The Competitive Advantage Of Weak Patents' (2013) 54 Boston College Law Review 1909-1965.
- Kaya A, 'Türk Hukukunda Patentten Doğan Haklar' (1997) 55(4) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 173-200.
- Koşer N, 'Tasarım Hukukunda Bilgilenmiş Kullanıcı Kavramı' (2021) 12(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 380-93.
- Kur A ve Dreier T, *European Intellectual Property Law: Text, Cases and Materials* (Edward Elgar Publishing 2013).
- Memişoğlu SÖ, *Tescilli Tasarımlarda Yenilik ve Ayırt Edicilik Unsurları* (1. Baskı, Seçkin 2020).

Özden Merhacı S, *Avrupa Birliği Düzenlemeleri ve Sınai Mülkiyet Kanunu'nda Tasarımların Hükümsüzlüğü* (1. Baskı, Seçkin 2023).

Llewelyn D ve Aplin T, *Intellectual Property: Patents, Copyrights, Trademarks & Allied Rights* (4. Baskı, Oxford University Press 2022).

Ruhl O, *Gemeinschaftsgeschmacksmuster* (2. Baskı, Carl Heymanns Verlag 2010).

Saez V, 'Applying for Protection Under the Community Design System European Commission Internal Market DG- Services, Electronic Commerce, Intellectual and Industrial Property and the Media Industrial Property' (2002) 10(2) University of Baltimore Intellectual Property Law Journal 93-102.

Saraç T, *Patentten Doğan Hakka Tecavüz ve Hakkın Korunması* (1. Baskı, Seçkin 2003).

Smielick D, 'Article 22' içinde Gordian N. Hasselblatt (Ed), *Community Design Regulation (Article-by-Article Commentary)* (2. Baskı, C.H. Beck 2018).

Stone D, *European Union Design Law: A Practitioners' Guide* (2. Baskı, Oxford University Press 2016).

Suluk C, *Avrupa Topluluğu Hukukunda Tasarımların Korunması-Topluluk Tasarımı (Community Design)* (1. Baskı, Seçkin 2002).

— —, *Tasarım Hukuku (Endüstriyel Tasarım- Marka- Patent ve Faydalı Model Karşılaştırmalı)* (1.Baskı, Seçkin 2003).

Suluk C ve Dumlupınar Balçık Z, *Fikri Mülkiyet Hukuku Mevzuatı* (1. Baskı, Seçkin 2018).

Suluk C, Karasu R ve Nal T, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (7. Baskı, Seçkin 2022).

Suthersanen U, *Design law : European Union and United States of America* (2. Baskı, Sweet & Maxwell 2010).

Şehirali Çelik FH, 'Tescilli Tasarım Sahibine Karşı Tecavüz Davası Açılabilir Mi? -Yeni Bir Karar, Yeni Bir Ufuk' (2011) 12(1) Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi (FMR) 39-69.

— —, 'Tescilsiz Tasarımların Hukuki Himayesi' içinde Hasan Kadir Yılmaztekin ve Banu Fatma Günarslan (editörler), *Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı (Çalıştay Tarihi: 19-22 Aralık 2019)* (Türkiye Adalet Akademisi 2020) 369-400.

— —, 'Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Tasarım Hukukuna Getirdiği Temel Yenilikler' İçinde Feyzan Şehirali Çelik (ed), *6776 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu (9-10 Mart 2017)* (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2017) 255-302.

Tekinalp Ü, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (5. Baskı, Vedat Kitapçılık 2012).

Torremans P, *Holyoak and Torremans Intellectual Property Law* (9. Baskı, Oxford University Press 2019).

Yurduseven Ş, '6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile Türk Tasarım Hukukunda Yeni Dönem' (2017) (31) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 669-690.

Yararlanılan İnternet Kaynakları:

AB Adalet Divanı 20/10/2011 Tarihli C-281/10 P sayılı kararı (*PepsiCo v. Grupo Promer Mon Graphic SA*) <<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?dcid=111581&doclang=EN>> Erişim tarihi 11 Ağustos 2024

Council Regulation (EC) No 6/2002 of 12 December 2001 on Community designs <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32002R0006.>> Erişim tarihi 29 Ocak 2023

<https://www.resmigazete.gov.tr/>

<https://mevzuat.sinerjias.com.tr/>

<https://intranet.uyap.gov.tr/>

<https://karararama.yargitay.gov.tr/>

Intellectual Property Act 2014 <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/18/contents.>> Erişim tarihi 19 Ocak 2023

TDK Sözlük <<https://sozluk.gov.tr/?kelime=tasarim.>> erişim tarihi 11/01/2023

1876 tarihli Desenler ve Modellere Dair Eser Sahibi Haklarına İlişkin Kanun <<https://www.reichsgesetzblatt.de/D/RGBl-D/1876/index.htm>> Erişim tarihi 29 Nisan 2024

6/2002 sayı ve 12 Aralık 2001 tarihli Topluluk Tasarımlarına İlişkin Konsey Yönetmeliği <<https://denizcilik.uab.gov.tr/uploads/pages/avrupa-birligi-direktifleri/2002-6-ec-tur-1-5fdddfb8ac4e8.doc.>> Erişim tarihi 22 Şubat 2023